

ULUSLARARASI SOSYAL ARAŞTIRMALAR DERGİSİ THE JOURNAL OF INTERNATIONAL SOCIAL RESEARCH

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi/The Journal of International Social Research

Cilt: 14 Sayı: 78 Temmuz 2021 & Volume: 14 Issue: 78 July 2021

www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

GÜVENLİKLEŞTİRİLEN GÖÇE DİNİ YAKLAŞIM

RELIGIOUS APPROACH TO SECURITIZED MIGRATION

Hasan Ali YILMAZ*

Öz

Bu çalışma, devletlerin ve dinlerin göç meselesine yaklaşımlarını ve uygulamalarını incelemektedir. Özellikle 11 Eylül 2001'den sonra Batı Avrupa ve Amerika Birleşik Devletleri göç ve sınır politikaları ile uygulamalarını güvenlik çerçevesinde ele almaktadır. Bu çerçevede, "Batılı" siyasi liderler ve medya, göçmenleri ulusal yapısına, toplumun kültürel varlığına ve ekonomik istikrarına yönelik tehdit olarak görmektedir. Bu nedenle, hükümetler, göçü kontrol altına almak ve durdurmak için sınırlardaki güvenliği arttırmakta ve duvarlar inşa etmektedirler. Zaman zaman göçmenlere yönelik şiddet görüntülerinin de oluşmasına neden olan bu politikalar, toplumun belli kesiminde göçmenlerin bir tehdit olarak görülmesine; göçmenler açısından da hem sınırlarda hem de kamplarda insanlık dışı trajedilere neden olabilmektedir. Bu politikalar ve uygulamalar göçmen sorununu ev sahibi toplum açısından "güvenlikleştirirken", göçü göçmenler için tehlikeli hale getirmektedir. Bu durum güvenlik politikalarını ve uygulamalarının sorgulanmasına ve din gibi alternatif kurumların yaklaşımları merak edilmektedir. Sınırlı sayıdaki göç-din ilişkileri üzerine yapılan araştırmalarda göç ve dinin karşılıklı etkileşim içinde olduğu bilinen bir gerçektir. Bu araştırmalar, dini kurumların ve liderlerin devletlerin göç ve sınır politikalarını sorguladığı, dinlerin göçmenler için kaynaklar sağlayarak onların ayrılıklarını, yolculuklarını ve yeni yere yerleşmelerini kolaylaştırdığını ortaya koymaktadır. Var olan araştırmalar ışığında, bu çalışma, dinin ve dini kurumların teşvik ettiği göçmenlerle dayanışma ve onlara konukseverlik içinde olmasını vurgulamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Göç, Din, Güvenlikleştirme, Konukseverlik, Dayanışma.

Abstract

This study examines the approaches and practices of states and religions on immigration. States construct their immigration and border policies and practices within the framework of security. Operating from within this securitising framework, immigrants are perceived as a potential threat to the security and stability of the nation state. Accordingly, the public perceive immigrants as a threat to national security. While these practices and policies "secure" the immigrant issue for the host community, they make immigration dangerous for immigrants. In this case, it becomes a requirement to the question the security practices and policies and to examine the approach of religion to the immigration issue. In the context of migration, due to secular prejudices, religions have recently attracted migrant researchers' attention. Religions have long been known to interact with the dynamics of migration and play key roles for immigrants. Religions that travel with/to migrants help them in constructing their identity, a sense of belonging, a space and boundaries as well as in making their journeys and grounding in a new context. These factors indicate that the interaction between religion and immigration needs to be reinterpreted in the context of securitization of migration. The research explores how/ the manner in which religions approach the issue of migration by prioritizing social solidarity and hospitality.

Keywords: Migration, Religion, Securitization, Hospitality, Solidarity.

*Hadislerde de konukseverlik bu şekilde ele alınmıştır: "Allah'a ve ahiret gününe iman eden misafirine ikram etsin. Allah'a ve ahiret gününe iman eden kimse misafirine ikram etsin. Allah'a ve ahiret gününe kimse misafirine ikram etsin. Allah'a ve ahiret gününe iman eden kimse ya faydalı söz söylesin veya sussun (Nevevî, 2016. C.1; Muslim, İman, 77).

*Bknz. <https://newchristianbiblestudy.org/bible/turkish>.

*Ülkenizde sizinle birlikte yaşayan bir yabancıya kötü davranmayın. Ona sizden biriymiş gibi davranacak ve onu kendiniz kadar seveceksiniz. Çünkü siz de Mısır'da yabancıydınız" (Levililer, 33:34). "Tanrın Rabbi bütün yüreğinle, bütün canınla, bütün gücünle ve bütün aklınla seveceksin. Komşunu da kendin gibi seveceksin." (Luka, 10:27)

1. GİRİŞ

Bu araştırma, göçle ilgili devlet politikalarını ve dinlerin yaklaşımlarını ele alacaktır. Araştırmamız, devletlerin göç ve sınır meselesini güvenlik temelinde ele almasının nedenlerini, koşullarını ve göçmenler için ortaya çıkardığı olumsuz sonuçları açıklar. Çalışmamız, ayrıca, dinlerin, dini kurumların (camiler ve kiliseler) ve inanç temelli örgütlerin devletlerin göç ve sınır politikalarına yönelik eleştirilerini, meydan okumalarını ve göçmenlere yönelik yaklaşımlarını tartışır. Çalışmamızın dinlerin göçmenler için rollerini teşvik ettiği dayanışma ve konukseverlik değerleri üzerine odaklanarak ele alır. Metot olarak çalışmamız göç bağlamında dinin rolleri, özellikle de konukseverlik ve dayanışma, üzerine olan nitel araştırmalardan yararlanmaktadır.

11 Eylül 2001'den sonra ABD ve Batı Avrupa ülkeleri göç ve sınır politikalarını güvenlik çerçevesinde ele almaktadır. Bu çerçeveye göre, devletler, göçü ulusal güvenliği, ekonomik istikrarı, kültürü ve toplum yaşamını tehdit eden bir unsur olarak ele alır. Göçün güvenlik temelinde ele alınması söylem yönünün yanında uygulama yönü de vardır. Birçok ülke sınırlarını koruyan güvenlik güçlerinin sayısını arttırır, sınırlarına dikenli çitler örer ya da duvarlar inşa eder, mülteci arama kurtarma faaliyetlerine katılmaz (Wilson ve Mavelli, 2016, 266). Göç politikaları ise, yasadışı göçmenleri, sığınmacıları ve mültecileri göç etme kararından vazgeçirmeyi amaçlar.

Örnek olarak, 27 Şubat 2020 tarihinde İdlib'te bulunan Türk askerlerine ve Türk Silahlı Kuvvetlerinin desteklediği Özgür Suriye Ordusuna Suriye rejimi tarafından hava saldırısı gerçekleşmiş ve 10'larca Türk Askeri şehit olmasının takiben Türkiye, Avrupa'ya açılan sınır kapılarını açtığını ve göçmenlerin geçişini durdurmayacağını ilan etti. Türkiye'de bulunan sığınmacılar, mülteciler ve yasadışı göçmenler Yunanistan ve Bulgaristan sınır kapılarına ilerlediler. Yunan Başbakanı Mitsotakis yaşanan olaylardan sonra televizyonlara çıkıp kaygılı ve öfkeli bir tonla, "göç [mülteci] akını ulusal topraklarımızı tehdit ve istila etmektedir," dedi (Stevis-Gridneff, 07. 03. 2020). Bir gün sonra, Bulgar ve Yunan hükümetleri Türkiye sınırına göçmen 'istilasını' durdurmak için asker göndermeye başladı (Yunanistan Geri Yolladı, 29.02.2020). Avrupa Birliği ise sınırlarını korumak için Yunanistan'a finansal yardım yapma ve teknik donanım yollama kararı aldı (Yuhanistan, 03.03.2020). İlerleyen günlerde, Yunanistan'ın sınır kasabalarındaki yerel halk göçmenlerin geçişini durdurmak için nöbet tutmaya başladıkları, tarım makineleri ile göçmenlerin üzerine ilaç sıktıkları, taşladıkları ve silahlanıp sınırları beklemeye başladıkları görüntüleri uluslararası basın tarafından televizyonlarda yayımlandı (Berberakis, 06.02.2020). Hatta, Yunan güvenlik güçlerinin göçmenleri taşıyan botları batırmaya çalıştıkları, gerçek kurşunla sınırdaki göçmenlere saldırdıkları ve Yunanistan sınırını geçen göçmenlerin kıyafetlerini, telefonlarını ve paralarını çaldıkları haberlere yansıdı (Yunanistan Suriyeli Mülteci Vurması, 03.03.2020). Sınırı geçen bir göçmen bu durumu şöyle ifade etmiştir: "Sınırı geçtiğimizde, Yunan askeri bizim paramızı ve telefonlarımızı alıyor ve bize: 'Geri dön geri dön diyorlar.' Eğer biz geri dönmezsek onlar bizi dövüyor, paralarımızı ve telefonlarımızı nehre atıyorlar. Sonra da kıyafetlerimizi çıkarıyorlar. Bizi buraya iç çamaşırlarımızla (tekrar) geri yolluyorlar. Bu [hiç] insan[i] değil." (Dead Migration Deal, 07.03. 2020).

Sınırları kapatmak, askerileştirmek, göçmenlere saldırmak göçün güvenlik ve tehdit temelinde ele alındığını bize göstermiştir. Bu kapsamda, göç toplumsal ve siyasi alandan çıkarılıp güvenlik çerçevesinde ele alınması anlamına gelen 'güvenikleştirilmiştir' (Demirtaş, 2019, 1). Güvenikleştirme bir şeyi ya da konuyu güvenlik konusu olarak çerçevelemektir ve bu çerçeveleme süreci sadece söylemde kalmamak da bunun yanında uygulama tarafı da vardır. Bu bağlamda, devletler "kural dışı" sayılabilecek yaklaşımlar ve uygulamalar benimseyebilmektedirler (Mandacı ve Özerim, 2013, 108). Bu uygulamalara cevap olarak, yolculuk aşamasında yakalanmamak ve sınırları aşmak isteyen göçmenler yolculuk rotalarını değiştirirler, kırsal bölgelere, çöllere ve denizlere yönelirler. Bu durum, göçmenlerin yolculuklarını tehlikeli olmasına, ölümlere, yaralanmalara, hastalıklara neden olur (Wilson ve Mavelli, 2016, 265; Bauman, 2008, 31-32). Uluslararası Göç Örgütü'ne göre, 2000 yılından bu yana dünya çapında göç yollarında tahmini 46.000 göçmen hayatını kaybettiğini bildirir (International Organization for Migration, 2020). Mülteciler Derneği'nin (2019) raporu, 2016 yılında 3.571 ve 2018 yılında 2.275 yasa dışı göçmen boğularak hayatını kaybettiğini bulmuştur. Papa Francis Sicilya'nın küçük bir adası olan Lampedusa'ya hayatını kaybeden

*Mackreath ve Sağnıç (2017), 'Civil Society and Syrian Refugees in Turkey' (Sivil Toplum ve Suriyeli Sığınmacılar) adlı çalışma raporlarında sivil toplum aktörlerin Suriyeli Mülteci meselesindeki rollerini ve ilişkilerini incelemişlerdir. Bu raporda, dini aktörlerin rollerine yüzeysel olarak incelemişlerdir (<https://www.hyd.org.tr/attachments/article/214/civil-society-and-syrian-refugees-in-turkey.pdf>). Türkiye dışındaki İslami dernekler ve mülteciler üzerine olan araştırmalar için 'Religion and Social Justice for Refugees: Insights from Cameroon, Greece, Jordan, Lebanon, Malaysia and Mexico' başlığını taşıyan rapora bakınız (UCL-Yale Research Report, 2020). Lübnan, Ürdün ve Türkiye'deki dini aktörler mültecilik sorununa yanıtları hakkında, Aydan Greatrick, Elena Fiddian-Qasmiyeh, Anna Rowlands, Alastair Ager, Lyndsey Stonebridge tarafından hazırlanan Local Faith Community Responses to Displacement in Lebanon, Jordan and Turkey: Emerging Evidence and New Approaches başlıklı rapora bakınız (Refugee Host Report, 2018).

göçmenleri anma töreninde şu ifadeleri kullanır:

Bugün dünyamızda hiç kimse kendisini sorumlu hissetmiyor. Erkek ve kız kardeşlerimize karşı sorumluluk duygumuzu kaybettik. Sadece kendimizi düşünmemize sebep olan konfor kültürü bizi başka insanların haykırışlarına duyarsız kılıyor[...] Bu küreselleşen dünyada küresel bir kayıtsızlığa da düşmüş durumdayız. Başkalarının acı çekmesine alışık hale geldik. Beni etkilemiyor. Beni ilgilendirmez. Benim işim değil! (Bianchi, 2013).

Papa Francis haklı olarak toplumların kayıtsızlığını eleştirmiş, insanları göçmen meselesi karşısında daha fazla sorumluluk almaya davet etmektedir. Göçün 'güvenleştirilmesi' sınırlar ardında açlıkta ve hastalıkta bekleyen, tehlikeli geçiş yollar arayan, ölüme terk edilen göçmenlerin sayısını her gün arttırmaktadır. Göçmen meselesi sadece ulusal sınırları aşmakla bitmemektedir. Güvenlik temelli göçmen politikaları çerçevesinde devletler, ülkeye ulaşmış göçmenleri de takip eder, kolayca gözaltına alır, tutuklar, sınır dışı eder (Wilson ve Mavelli, 2016, 266). Bu sonuçlar, bizi güvenlik uygulamalarını, göçmen politikalarını sorgulamaya ve göç meselesine alternatif yaklaşımlar aramaya teşvik eder. Araştırmamız bu alternatif yaklaşım olarak dinlerin göç meselesine yaklaşımlarını ele alır.

Din-göç ilişkileri üzerine yapılan araştırmalar uzun zamandan bu yana din ve göç arasında karşılıklı etkileşim olduğunu tespit etmektedir. Bu araştırmalarda, dinlerin göç sürecinde göçmenlere, kıssalar, öğretiler, bilgiler ve ağlar gibi kaynaklar; psikolojik, manevi ve sosyal destek sağladığı; göçmenleri yolculuğa hazırladığı; onların yolculuk etmelerine, yabancı bir ülkeye yerleşmelerine, aidiyet ve kimlik (yeniden) inşa etmelerine ve entegrasyona yardım ettiği ortaya çıkmaktadır (Knott, 2016, 81; Yılmaz, 2018, 153-181). Ancak, mevcut araştırmalarda dini geleneklerin ve aktörlerin göçmenlere yönelik yaklaşımları yeterli derecede dikkat çekmemiştir (Wilson ve Mavelli, 2016). Bu çalışmamız, ilgili alandaki bilgi açığını dinlerin teşvik ettiği dayanışma ve konukseverlik değerleri üzerinden dinin göçmenler, özellikle sığınmacılar ve mülteciler için rollerini inceleyecektir.

Çalışmamız disiplinlerarası yöntemle birlikte konumuz üzerinde yapılmış çalışmalardan derleme şeklinde olacaktır. Araştırmamız, milyonlarca mülteci, sığınmacı ve yasa dışı göçmene ev sahibi yapan ülkemizin göç yönetimine ilişkin kararların etkin ve insani olmasına katkı sağlamayı amaçlar. Çalışmamız iki bölümden oluşur: İlk bölümde, göçün siyasi aktörler tarafından 'güvenleştirilmesi' konusunu ve nedenlerini tartışır. İkinci bölümde ise, dinin teşvik ettiği göçmenlere karşı konuksever ve dayanışma halinde olma ilkeleri üzerine odaklanır.

Devletlerin Göç Yönetimi: 'Güvenleştirme'

'Güvenleştirme' söylemleri, eylemleri ve uygulamaları göçmenlerin karşılaştıkları önemli sorunlardan biridir. Güvenleştirme kavramının tam bir tanımı yapılamamıştır (Bauman, 2018, 26). Barry Buzan, Ole Wæver ve Jaap de Wilde öncülüğünde gelişen Kopenhag Okulu yazını, kavramın, karar alıcıların bazı konuları ve sorunları, siyasi ve toplumsal alandan alıp, onlara güvenlik penceresinden bakarak 'güvenleştirdiklerini' vurgulamak için kullanılmakta olduğunu ileri sürmüşlerdir (Demirtaş, 2019, 2). Kavramın daha iyi anlaşılması için ilişkili olduğu güven kelimesinin anlamına bakmak faydalı olacaktır. 'Güven, bilineni, aşinalığı, yakınlığı vurgulayan ve bunların bir araya getirdiği organik bir bağdır' (Bauman, 2018, 25). Türk Dil Kurumu Sözlüğünde de, 'korku, çekinme ve kuşku duymadan inanma ve bağlanma duygusu, itimat' anlamında kullanılmaktadır (Türk Dil Kurumu, t.y.). Güven kelimesi, yabancıya ve tehdide karşı, yakınlığa, aşına ve aidiyete duygusuna vurgu yapan bir kavramdır (Bauman, 2018, 25). Güvenleştirme yaklaşımı ise güvenliği objektif bir durum olmanın ötesinde söylemsel ve siyasi bir kuvvet olarak tanımlar. Bu yaklaşıma göre, çeşitli aktörler güvenlik tanımını göçmenler gibi yeni tehditler yaratarak ve tanıtarak inşa ederler. Bu tanımlama ve tanıtmaya süreci gücün bir aracı olarak kullanılmakla birlikte "kural dışı" sayılabilecek yaklaşımları harekete geçirebilmek için de bir meşrulaştırma aracı olarak işlev görebilmektedir (Mandacı ve Özerim, 2013,108). Ancak, her ne kadar güvenleştirmeye ilişkin tanımlama çabasına girişmiş olsak bile Bauman'ın (2018, 26) dediği gibi kavramın anlamı, kapsamı ve sınırı muğlaktır. Bu muğlaklık güvenlik uygulamalarına ve söylemlerine meşruiyet imkânı sunmaktadır.

Uluslararası İlişkiler araştırmacıları, söylemsel ve performatif bir eylem olarak 'güvenleştirmenin' başarılı olabilmesi için devletlerin aşağıdaki yolları izlediğini belirtir (Demirtaş, 2019, 3). İlk, siyasetçiler, göç gibi bir meseleyi devlet ve toplum açısından 'varoluşsal tehdit' olarak inşa ederler. Sonra, siyasi aktörler,

*Derrida'ya (1997) göre, konukseverlik şiddete dayalıdır. Bir taraftan konuk edilenin adının, nereden geldiğinin ve neden geldiğinin bilinmemesi ve sorulmaması gerekir. Sorulduğunda ve bilindiğinde konuk 'rehin' olmaktadır. Diğer taraftan, ev sahibi bunları sormadığında ve kendini konuğuna adadığından artık ev sahibi değil, konuğun rehinidir (aktaran Gültekin, 2016, 20).

¹ Tarihsel olarak Anadolu'ya getirilen veya izin verilen göçmen sayılarıyla ilgili detaylı bilgi için, (www.goc.gov.tr/kurumlar/goc.gov.tr/turkiyevegoc.t.y).

ekonomi, kültür, toplum ve devlet gibi 'referans nesnelere' belirler ve bu 'referans nesnelere' tehdit altında olduğunu iddia ederler. 3) Son olarak, onlar, meselenin korkunç bir tehdit olduğunu ve bunun için 'kural dışı' uygulamalar alınması gerektiği konusunda 'hedef kitlelerini', toplumu ve seçmeni, ikna etme çabası içine girerler (Demirtaş, 2019, 3). Bu faktörleri takip ederek biz de 'güvenlikleştirme' üzerine olan tartışmaları var olan çalışmalarla örnekleyeceğiz.

Avrupa ve Kuzey Amerika hükümetlerinin göçün devletin egemenliğini, toplumun kimliğini, yaşam şeklini ve sosyal güvenlik sistemini tehdit etmesi tartışmaya açıktır. Göç araştırmacılarına göre, göçmenlerin, özellikle, sınırları geçememiş olanların, tehdit ve güvenlik unsuru olarak yansıtılması kurgudur. Çünkü sınırları geçmemiş göçmenlerin suç işlemesi, terör eylemlerinde bulunması, toplumun kimliğini ve yaşantısını bozması imkânsızdır (Wilson ve Mavelli, 2016, 268). Diğer taraftan, yerleşen göçmenlerin, toplumun kimliğini, ahlakını ve yaşam şeklini bozduğuna dair delil yoktur (Wilson ve Mavelli, 2016, 268; Demirtaş, 2019, 3). Ayrıca, ulusal sosyal refah sisteminin göçmenler yüzünden zayıfladığı iddia edilir. Demirtaş'a (2019, 3) göre, göçmenlerin sosyal güvenlik sisteminden yararlanmalarının nedeni başka bir alternatifin olmamasıdır. Bu görüşlere göre, göçmenlerin varoluşsal tehdit olarak iddia edilmesi ve bu iddia üzerine yaklaşım sorunludur.

'Güvenlikleştirmenin' diğer bir gerekçesi ise, devlet ve toplum gibi 'referans nesnelere' oluşturarak bunların homojen yapısının göç tarafından tehdit edildiği iddiasıdır (Demirtaş, 2019, 3). Ulus-devletlerin homojen bir kimliğe, yaşam şekline ve kültüre sahip olduğu varsayılr (Saunders vd., 2016, vii). Çoğulculuk ve heterojen bir toplum yapısına neden olan göç, toplumların homojenliğini ya da ulus devletlerin idealize ettiği 'biz' duygusunu tehdit ettiği "Batılı" denilen devletler tarafından siyasi aktörler tarafından iddia edilir (Wilson ve Mavelli, 2016, 277). Sağduyulu araştırmacılara göre ise, toplumun homojen yapısı tartışmalı ve sorunludur. Demirtaş'ın da (2019,3) belirttiği gibi, çoğu zaman toplumlar, dini, etnik ve kültürel olarak heterojen bir yapı sergiler. Bu görüşlere göre, göçün toplumun homojen yapısını bozduğu iddiası zayıf gerekçeler üzerine inşa edilir.

Göç meselesinin 'güvenlikleştirilmesinde' en önemli faktör ise toplumun ikna edilmesidir. Siyaset ve medya aktörleri, göç meselesinin korkunç bir tehdit olduğunu iddia ederek, olağanüstü göç ve sınır tedbirleri almak zorunda olduklarını topluma kabul ettirirler (Bauman, 2018, 25-39; Demirtaş, 2019, 3). İlkın toplumlar göçmenleri yabancı olarak algılamakta ve göçü de kaygı verici bir durum olarak görmektedir. Bauman'a (2018,14) göre, aşına olunanın ve bilinenin dışında kabul edilen yabancı, kaygıya ve korkuya neden olur. Çünkü yabancı ve beraberinde getirdikleri, toplumun ahlaki, sosyal ve ekonomik dokusunu tehdit ettiği kabul edilir (Wilson ve Mavelli 2016, 270). Ayrıca, yabancıların niyetinin ve planlarının tahmin edilememesi de toplumları kararsız bırakmaktadır (Bauman, 2018, 14-5). Bu yüzden, göçmenler maddi ve manevi olarak ev sahibi toplumda kaygı ve korkuya sebep olmaktadır.

Toplumların göçü tehdit unsuru olarak ikna edilmesinde en yaygın kullanılan yöntem göçmenlerin terörizmle ilişkilendirilmesidir. Bauman (2018) bize Viktor Orban'ın 'bütün teröristler göçmendir' özlü ve son derece akılda kalıcı vecizesini hatırlatır (31). Orban, göçmen akımını durdurmak için 176 kilometre uzunluğunda, dört metre yüksekliğindeki tel örgü çitler yapmak istediğini ilan etmiştir. Bu planı destekleyenlerin oranı üç ay içinde %65'ten %87'lere ulaşmıştır (Bauman, 2018, 31-32). Bauman'a (2018) göre, bu güçlü destek Orban'ın göçmenleri terörizmle ilişkilendirme girişiminin hem kendi iktidarını korumasına ve hem de sınır uygulamalarını meşruiyet sağladığını gösterir. Bu durumda, toplumların ikna edilmesi siyasi aktörlerin iktidarlarını sürdürmesine ve politikalarını uygulamasına katkı sağlar.

11 Eylül 2001'den sonra, Avrupa ve ABD'nin, göç ve sınır meselesine bakışları küresel terörizmle mücadele kapsamında. Göç meselesine terörizm üzerinden ele alınması Batı Avrupa ve ABD'de yaşayan Müslüman göçmenleri etkilemektedir. Hükümetler, özellikle Müslüman göçmenleri potansiyel terörist, cihatçı, aşırı gibi kelimelerle ele alarak nefret objesi haline getirmektedir. Ayrıca, devletler, onları gündelik yaşamda takip edebilmekte, tutuklayabilmekte ya da sınır dışı edebilmektedir (Kassam, 2016, 101-102). Bu uygulamalar toplum tarafından da normal olarak kabul edilmektedir (Lean, 2012, 235; Bauman, 2018, 25-28). Günümüzde, etnik ve dini farklılıklarından dolayı Müslüman olmayan toplumlar, Müslümanlardan korku duyabilmekte, nefret edebilmekte, onlara karşı önyargılı olabilmekte, ayrımcılık yapabilmekte ve fiziksel ve psikolojik şiddet uygulayabilmektedir (Alen, 2010, 59-60; Lean, 2012, 236). Bu Müslüman karşıtı

*Derrida'ya (1997) göre, konukseverlik şiddete dayalıdır. Bir taraftan konuk edilenin adının, nereden geldiğinin ve neden geldiğinin bilinmemesi ve sorulmaması gerekir. Sorulduğunda ve bilindiğinde konuk 'rehin' olmaktadır. Diğer taraftan, ev sahibi bunları sormadığında ve kendini konuğuna adadığından artık ev sahibi değil, konuğun rehinidir (aktaran Gültekin, 2016, 20).

¹ Tarihsel olarak Anadolu'ya getirilen veya izin verilen göçmen sayılarıyla ilgili detaylı bilgi için, (www.goc.gov.tr/kurumlar/goc.gov.tr/turkiyevegoc.t.y).

yaklaşımlardan dolayı, Müslüman göçmenler yalnızlık, yabancılık, öfke ve depresyon yaşamaktadırlar (Kassam, 2016, 96-97). Bu durumda göçmenler bir yandan memleketlerinden ve sosyal ilişkilerinden koştukları için ayrılık, hasret, özlem, yalnızlık, yabancılık, belirsizlik gibi gurbetlik duyguları yaşarken diğer yandan siyasetçiler tarafından nefret objesi olarak inşa edilebilmekte ve yerli toplum tarafından dışlanabilmektedir.

'Güvenlikleştirme' politikalarının ve uygulamalarının gerekliliğine ikna olan toplumlar, ortaya çıkan krizlerden ve trajedilerden dolayı göçmenleri sorumlu tutarlar. Yakın zamanda Akdeniz'deki trajedileri belgeleyen çevrimiçi platformlardaki ve videolardaki okuyucuların tepkileri bu durumu kanıtlar. "Dürüst olmak gerekirse bu insanlar kendilerinin oluşturdukları karmaşadan ve problemlerden kaçıyorlar" [...]. "Mücadeleleri diktatörlüklerinden kurtulmak içindir [...]" "Üzgünüm ama bu bizim suçumuz değil." (Debating Europe, 2014). Ancak, batı toplumları, kendi devletlerinin işgallerinin, silah satışlarının, sömürü politikalarının ve zalim diktatörleri desteklemelerinin göçe neden olduğunu görmezden gelirler (Bauman, 2018, 23). Bauman'ın da ifade ettiği gibi, güvenlikleştirme politikaları, toplumun göçmenlerin yaşadığı zorlu süreçlere kayıtsız kalmasına ve sorumluluğu göçmene vermesine neden olmaktadır.

'Güvenlikleştirme' uygulamalarının ve politikalarının başarılı bir şekilde yürütülmesinde medyanın ve teknolojinin de önemli rolleri vardır (Demirtaş, 2019, 6). Medya, göçmenleri tehdit, işgal ve terör kelimeleriyle ilişkilendirerek olağanüstü durumun ve tedbirlerin alınması konusunda halkı ikna etmektedir (Saeed, 2007). İlaveten, teknolojilerle birlikte devletler, sınırların kontrolünü hızlı yapabilmekte, kişiler hakkında risk profillerini etkin bir şekilde oluşturabilmekte ve vize süreçlerini düzenleyebilmektedir (Bigo, 2012, 74 akt. Demirtaş, 2019, 5). Medya ve teknoloji güvenlikleştirme politikalarını söylemlerini, uygulamalarını etkin şekilde bütün halka taşıyarak ve besleyerek kabul edilmesinde yadsınamaz etkisi vardır.

Batılı siyasetçilerin, göç meselesini güvenlik çerçevesinde inşa etmesinin nedeni; kendi meşruiyetlerini ve iktidarlarını devam ettirmede ve güçlendirmede etkili olmasıdır. Wilson ve Mavelli'ye (2016) göre, küresel neo-liberal politikaların kimlikleri, sosyal birlikteliği ve istihdamı tehdit etmesine karşı etkili çözümler üretmeyen siyasetçiler, sorunların dış bir meseleden, göçmenlerden, kaynaklandığını iddia ederek onları 'günah keçisi' yaparlar (262). Ekonomide, toplumda, sosyal refah sisteminde yaşanan sorunlar karşısında çözüm üretmeyen siyasetçiler bu yöntemle başarısızlıklarının üstünü örterler (Bauman, 2018, 30). Bu kapsamda, göçün güvenlikleştirmesinin, "batılı" siyasetçilerin çıkarlarını koruma ve başarısızlıklarına kılıf bulma gibi rolleri vardır.

'Güvenlikleştirme' söylemleri, eylemleri ve uygulamaları göçmenlerin durumunu 'güvensizlikleştirmektedir.' Göçmenlerin güvenlik, düşünce, seyahat özgürlüğüne ve geri göndermeme gibi uluslararası hukuktan doğan hakları ihlal edilmektedir (Ager & Ager, 2016, 288). Devletlerin sınırları kontrol etmesi, kapatması ve askerileştirmesi göçmenleri çöl, deniz ve orman gibi tehlikeli ve uzun geçiş yollarına zorlamakta, insan kaçakçıları ve uluslararası çeteler gibi örgütlü suç örgütlerinin ellerine bırakmaktadır (Saunders vd., 2016). Dünya'da 2000-2006 yılları arasında yolculuk esnasında sayısız kaçırılan, cinsel istismara maruz kalan, dövülen ve kaçırılan göçmen vakalarının yanı sıra 46.000 göçmen de hayatını kaybetmiştir (International Organization of Migration, 2020). Ayrıca, yerleşen göçmenler de takip etme, ayrımcılığa uğrama, damgalama ve sınır dışı etme gibi güvenlikleştirme uygulamalarına maruz kalmıştır (Özyürek, 2014). Bu sonuçlar göçün 'güvenlikleştirme' uygulamalarının ve söylemlerinin sorgulanmasına ve alternatif bakış açılarının araştırılmasına bizi teşvik eder. Bir sonraki bölüm, dinin göçe yaklaşımını ele alacaktır.

Dinlerin Göçe Yaklaşımı: Konukseverlik ve Dayanışma

Bu araştırmada din kelimesinden maksadımız inanç, duygu, motivasyon, kıssa, deneyim, kimlik ve bedensel pratik gibi dini kaynaklardır. Araştırmamızda sadece dinin yanı sıra dini kurumların (kiliseler ve camiler) ve kuruluşların (inanç temelli örgütler) da göç sürecinde – karar verme, ayrılık, yolculuk, yeni yere ulaşma ve yerleşme – göçmenler için önemli rolleri vardır (Hagan & Ebaugh, 2002, 1149-59). Göç-din ilişkileri üzerine olan araştırmaların çoğu göçün yoğun olarak gerçekleştiği Afrika-Avrupa ve Güney/Orta Amerika-Kuzey Amerika arasındaki göç güzergâhları üzerinedir. Bu güzergâhlardan Hristiyanlar kullandığı için çalışmalarda sıklıkla Hristiyanlık inancının, kiliselerin ve inanç temelli yardım kuruluşlarının rolleri

*Derrida'ya (1997) göre, konukseverlik şiddete dayalıdır. Bir taraftan konuk edilenin adının, nereden geldiğinin ve neden geldiğinin bilinmemesi ve sorulmaması gerekir. Sorulduğunda ve bilindiğinde konuk 'rehin' olmaktadır. Diğer taraftan, ev sahibi bunları sormadığında ve kendini konuğuna adadığından artık ev sahibi değil, konuğun rehinedir (aktaran Gültekin, 2016, 20).

¹ Tarihsel olarak Anadolu'ya getirilen veya izin verilen göçmen sayılarıyla ilgili detaylı bilgi için, (www.goc.gov.tr/kurumlar/goc.gov.tr/turkiyevegoc.t.y).

vurgulanır (Saunders vd., 2016, 9). Bu araştırmamız var olan bu araştırmalara dayandığından din kelimesinin çoğulunu kullanarak İslam dışındaki dinlerinde göçmene bakışını da inceler.

Din Sosyologlarına göre, din, göç deneyimlerini açıklamamıza ve anlamamıza yardım eder. Eppsteiner ve Hagan'a (2016, 49) göre, "eğer göçmenlere neden ve nereye göç edecekler ile ilgili sorular sorarsan, onlar ekonomik nedenlerden dolayı göç etmeye karar verdiklerini ve akrabalarının yaşadıkları yerlere göç edeceklerini söyleyeceklerdir; fakat onlara ayrılıkta ve yolculukta karşılaştıkları tehlikeler ve risklerle nasıl başa çıktıklarını sorarsan, çoğu ilahi yardım sayesinde diyecektir." Din, göç sürecinde ve göçe ilişkin olumsuz sonuçlarına ve bunlarla ilişkili ayrılık, yalnızlık, değersizlik ve yabancılık hislerinin üstesinden gelmelerini sağlar (Groody, 2016, 227-229). Din, mekân yapma, kimlik oluşturma ve devam ettirme, hayata tutunma ve sınırlar oluşturma konusunda da etkindir (Tweed, 2006; Levitt, 2007). Din, aşırı ulusal ve ırksal kimliklerin dar kalıbından çıkmayı sağlar (Ager ve Ager, 2016, 292; Groody, 2016, 233-5). Din ve göç iki ayrı toplumsal olgu olarak gözükse bile iç içe karşılıklı etkileşim içindedirler (Saunders vd., 2016; Yılmaz, 2018). Din göç ilişkisini, dinlerin vurguladığı göçmenlerle dayanışma içinde olma ve onlara karşı konuksever olma rolleri üzerinden inceler.

Dinler, göçmenlere yönelik konuksever olmayı takipçilerine tavsiye eder. Konukseverlik, göçmenlerin maddi-manevi ve bireysel-toplumsal ihtiyaçlarının karşılanmasını ve güvenliğinin sağlanmasını kapsar. İslam dini örneği üzerinden bakacak olursak, İslam'ın temel metinlerinde, göçmen, yolda kalmış insanların ihtiyaçlarını gidermek, onları himaye etmek dini bir vacibe olarak ortaya konulmuş; bu tür davranışlar sergileyen insanlar övülmüştür (bknz, Hüd Süresi, 11/69; Tevbe Süresi, 9/6). İslam ve Konukseverlik (İslam and Hospitality) adlı çalışmasında Mona Siddiqui (2015) İslam'daki konukseverliğin, İslam'ın insanı mekânsal ve zamansal olarak ilişkisel bir varlık olarak görmesinden kaynaklandığını ileri sürmektedir. Bu ilişkisellik bağlamında, ev sahiplerini, kendi mekânlarını başkalarına, yabancılara ve göçmenlere açmaya teşvik ettiğini ileri sürer (Siddiqui, 2015, 12-18). Siddiqui'ye (2015, 18-20) göre, İslam, konukseverlik hakkındaki emirlerle ve tavsiyelerle birlikte, çatışmaları azaltmaya, ötekine erişmeye, bütünleşmeye ve dayanışmaya teşvik ederek yeni bir toplum oluşturmayı amaçlar.

İslam tarihinde Hz. Peygamber'in ve arkadaşlarının Mekke'den Medine'ye yolculuğu, göç bağlamında konukseverliğin pratikte nasıl uygulandığını bize gösterir. "Terk etmek", 'ayrılmak' ve 'ilgisini kesmek' anlamına gelen "Hicret", 622 yılında Hz. Peygamber'in ve Mekke'li Müslümanların Medine'ye göçünü ifade eder (Önkal, 1998, 458). Hz. peygamber ve arkadaşları Medine'ye ulaştıklarında Mekke'den gelenlere göç eden anlamında "Muhacir" ve onları karşılayanlara da yardım eden anlamına gelen "Ensar" denilir. Hz. Peygamber, bu iki grubu kardeş ilan ederek yabancılara ya da göçmenlere nasıl davranılacağına cevabını biz Müslümanlara somut olarak gösterir. Kur'an, Medineli Müslümanları konuk eden, yardım eden ve koruyan Mekkelileri över (Kur'an, 54:9; Kur'an, 8:72-74). Medinelilerin çeşitli dini gruplardan olmasına rağmen Mekke'li Müslümanları kardeş olarak kabul etmesi ya da en azından yurtlarına göç etmelerine izin vermeleri sonraki Müslümanların 'yabancılarla' ilişkisini de rehberlik eder.

İslam dışındaki dini geleneklerde de göçmenlere yönelik nasıl davranılması gerektiğiyle ilgili benzer emirler ve öğretiler mevcuttur. Odyssey'de, Homer şöyle demiştir: "Yabancıya kötü davranış anlayışla karşılanmaz. Bütün göçebeler ve dilenciler Zeus'tan gelir. Belki onlara vereceğimiz küçük olabilir; ama geri dönüş büyük olacaktır." (Homer, 1961, 233). İncil'de de konuksever olma emredilir: Yabancıların ilahi varlık olma ihtimali üzerinde durulmuş ve onlara iyi davranılması tavsiye edilir. Hz. İsa takipçilerine, yabancılara, yolcuları ve fakirleri fark etmelerini, onları ötekileştirmemelerini, ihmal etmemelerini, onlarla dayanışma içinde olmalarını, onların ihtiyaçlarını karşılamalarını, onurlarına ve haysiyetlerine saygı göstermelerini emreder (İbraniler, 13:2; Mathew 25:35).

Dinler, dini kurumlar ve gruplar, takipçilerine göçmenlere ve yabancılara karşı konuksever olmalarını teşvik eder. İlk, dini aktörler göçmenlerin yemek, barınma, korunma ve sağlık gibi temel ihtiyaçlarını karşılar. İkinci olarak, dindar yerli halk yerleşen göçmenlere sosyal ağlar üretir, refakatçilik eder, haklarını savunur, sosyal ağlar ve manevi destek sağlar. Bu aktörler, yerleşenlere oturma izni ve sığınmacı başvuruları gibi bürokratik konularda yardım eder. Son olarak, onlar, manevi ve psikolojik destek vererek göçmenlerin yalnızlık, belirsizlik, yabancılık hisleriyle baş etmesine yardım eder ve sundukları kaynaklarla göçmenlerin ev sahibi toplumla ilişkilerine yardım eder (Eppsteiner ve Hagan, 2016, 59-63). Bu

*Derrida'ya (1997) göre, konukseverlik şiddete dayalıdır. Bir taraftan konuk edilenin adının, nereden geldiğinin ve neden geldiğinin bilinmemesi ve sorulmaması gerekir. Sorulduğunda ve bilindiğinde konuk 'rehin' olmaktadır. Diğer taraftan, ev sahibi bunları sormadığında ve kendini konuğuna adadığından artık ev sahibi değil, konuğun rehini (aktaran Gültekin, 2016, 20).

¹ Tarihsel olarak Anadolu'ya getirilen veya izin verilen göçmen sayılarıyla ilgili detaylı bilgi için, (www.goc.gov.tr/kurumlar/goc.gov.tr/turkiyevegoc.t.y).

da göçmenlerin ev sahibi toplum tarafından damgalanmasını, ayrımcılığa uğramasını, suçlanmasını azaltırken kabul edilmelerini arttırır (Ager ve Ager, 2016, 294-301).

Dini gelenekler, göçmenlere sadece konukseverlik değil onlara birlik anlamına gelen dayanışma içinde olmayı teşvik eder. Son Akşam yemeği olarak adlandırılan Hz. İsa'nın çarmıha gerilmeden havarileriyle yediği yemekte Hz. İsa havarilerine 'birbirinizi benim sizi sevdiğim gibi sevin' uyarısını yapar (Yuhanna, 15/12). İsa peygamber, bu son yemeğinde toplum tarafından reddedilmiş, horlanmış, izole edilmiş ve damgalanmış olan havarilerini sofrasına davet etmekle birlikte onları kardeşi ilan eder. Buna paralel olarak, İncillerde sevdiklerimize gösterdiğimiz ilgi ve alakanın aynısını yabancıya da göstermemiz gerektiği tavsiye edilir. Bu kapsamda, Hristiyanlık dini, göçmenlere yaklaşırken sınıf, ırk, etnik gibi üretilmiş sınırları aşmayı ve 'öteki' ile birlik olmayı öğretir.

Dinler, takipçilerine ötekinin gözüyle dünyaya bakmayı, aynı yolda yürüme ve onların yaşadıkları acıları hissetmeyi emreder (Schewel, 2016, 248-9). Ötekisiyle birlikte olma ve onlara katılma anlamına gelen dayanışma, Kristin Heyer'e göre dört yolla uygulanabilir: 1) Dini aktörler, dini metinlerde yer alan haksızlıkların ve adaletsizliklerin sonucunda yaşanan acıları ve sıkıntıları günümüz göç tecrübesiyle açıklar, ona anlam verecek ve meşrulaştıracak yeni bir göç anlatısı geliştirirler. 2) Bu aktörler, göçmen ve ev sahibi toplumu bir çatı altında tanışabilecekleri ve birbirleriyle ilgilenebilecekleri yeni bir grup oluşturur. 3) Dini kurumlar, göçmenlerin haklarını savunur ve haklarının uygun bir şekilde verildiğinden emin olmaya çalışır. 4) Göçmenlerin tecrübeleri konusunda, onların göç etmesine neden olan sosyal ve ekonomik faktörlerde hükümetlerinin de sorumluluğu olduğunu onlara hatırlatan söylemler geliştirir (Heyer, 2012, 49).

Dini kurumlar ve inanç temelli kuruluşlarla ilgili araştırmalar da dini aktörlerin göç meselesini nasıl ele aldıklarını örnekler. İnanç temelli bir grup olan Red Casas del Migrante Scalabrini Orta ve Kuzey Amerika arasında göçmenlerin güzergâh boyunca göçmenlere temel ihtiyaçlarını karşılama, manevi olarak destek olma, sınır dışı edilenlerin tekrar yerleşmesi konusunda yardım eder (Hagan, 2008, 15). Grup üyeleri, göçmenlerle dayanışma içinde olmalarının nedenini teolojik gerekçelerle açıklar: "Yeni gelenlere, tanrının planını gerçekleştirmesi için yardım ediyoruz. Bu plana göre haksızlığın olmadığı, paylaşmanın ve kardeşliğin olduğu bir Tanrı krallığı kurulacaktır." Göçmen barınaklarında asılan posterlerde de "Göçmen kardeşin değilse o zaman tanrı senin baban değildir." (Hagan, 2008, 98). Buraya kadar, Orta/Güney Amerikalı ve Afrikalı göçmenlerle ilgili yapılmış çalışmalardan dinlerin, özellikle Hristiyanlığın, göçmenlere yaklaşımı ve takipçilerini göçmenlerle dayanışma içinde olmaya teşvik ettiği anlaşılır.

Müslümanların mültecilerle ve göçmenlerle dayanışma hali çeşitli alan çalışmalarında ortaya konulmuştur. Bu araştırmaları Tim Jacoby, Roger Mac Ginty ve Bülent Şenay (2018) tarafından yapılan 2018 yılında Diyanet İşleri Başkanlığı'na bağlı Bursa Müftülüğünde çalışan vaizlerin göçmen/mülteci yönetimi üzerine olan araştırmasıyla birlikte açıklayacağız. Vaizlerin göçmenlik yönetimini dini metinler, tecrübeler, tarihsel örneklerle birlikte ülkenin göçmen politikalarının şekillendirdiği sonucuna ulaşmışlardır. Bu araştırmanın bulguları, göç ve dayanışma üzerine araştırmalarla birlikte tartışılacaktır.

Araştırmacılar, ilk olarak vaizlerin, göçmen meselesinde İslam tarihinde önemli yeri ve anlamı olan ve hukuksal bir kavram olan 'muhacirlik' kavramını kullandıklarını bulmuşlardır (Baysa, 2016; Jacoby vd., 2018, 14). Tarihsel olarak yukarıda zikrettiğimiz 'hicret' ve sonucunda 'muhacir' ve 'ensar' kardeşliğinin ilanı bir taraftan Müslümanların göçü hukuksal olarak nasıl yapacağını diğer taraftan bireysel ve toplumsal olarak göçmenin hangi şartlar altında kabul edileceğinin somutlaşmış şeklini bize gösterir (Baysa, 2016). Bu bağlamda vaizler, Suriyeli göçmenleri muhacir olarak adlandırması, kelimenin taşıdığı dinsel, zamansal ve mekânsal anlamlarla göçmen meselesini ele aldıklarını gösterir.

İkinci olarak, vaizler göçmenleri etnik ve dini kökenlerinden dolayı yabancı olarak değil, insan, komşu ve kardeş olarak değerlendirirler (Jacoby vd., 2018, 7). Vaizler, bu davranışlarına gerekçe olarak da, Hz. Peygamber'in 'sizden biriniz kendisi için sevdiğini kardeşi için de sevmedikçe (mükemmel) iman etmiş olamaz' hadisini göstermişlerdir (Nevevî, 2016: 208, ayrıca bknz, Nisâ Süresi, 4/36). Yine, vaizler, Suriyeli göçmenlere hizmet ederken etnik ve dini kimliklere bakmadıklarını ifade etmişlerdir (Jacoby vd., 2018, 7-8). Vaizler bu yaklaşımlarına gerekçe olarak, hicret olayını dile getirmişlerdir. Hz. Peygamber ve arkadaşlarının hicreti dini ve etnik yönden çeşitliliğe sahip Medine'liler tarafından kabul edilmiştir (Jacoby vd., 2018, 7).

*Derrida'ya (1997) göre, konukseverlik şiddete dayalıdır. Bir taraftan konuk edilenin adının, nereden geldiğinin ve neden geldiğinin bilinmemesi ve sorulmaması gerekir. Sorulduğunda ve bilindiğinde konuk 'rehin' olmaktadır. Diğer taraftan, ev sahibi bunları sormadığında ve kendini konuğuna adadığından artık ev sahibi değil, konuğun rehindir (aktaran Gültekin, 2016, 20).

¹ Tarihsel olarak Anadolu'ya getirilen veya izin verilen göçmen sayılarıyla ilgili detaylı bilgi için, (www.goc.gov.tr/kurumlar/goc.gov.tr/turkiyevegoc.t.y).

Medinelilerin bu davranışı, göçmenler konusunda dini ve etnik ayırım yapılmaması gerektiği şeklinde anlaşılmalı ve bu durumu vaizler kendi yaklaşımlarına göre yorumlayarak formüle etmişlerdir.

Birleşmiş Milletler Yüksek Mülteci Komisyonu 2012 yılında yayınladığı İslam ve Mülteci [Islam and Refugee] başlıklı bildiri yayınlamıştır. Bu bildiriye göre, İslam'ın göçmenlere ayrımcılık yapmadan yardım etmeyi, onları himaye etmeyi ve güvenliklerini sağlamayı Müslümanlara zorunlu kılmıştır (UN Refugee Agency, 2012). Arnout'a (1987) göre, bu durum İslam dininin kapsayıcı olmasından kaynaklanır. İslam farklı ırklardan, milletlerden ve etnik kökenlerden sığınmacıları kucaklamayı emretmekte ve ayrımcılığı yasaklamaktadır (Zaat, 2007, 19). İranlı filozof Abdülkerim Sürüş (2000, 62 akt, Mobayed 2018, çevrimiçi) İslam'daki konukseverlik hakkında şöyle demiştir: "Gerçek konukseverlik, kendi haklarından vazgeçmedir [...] Komşularım tarafından saygı duyulacak olan "haklarım" değil, saygı duymam gereken haklardır.". Bu kapsamda İslam, eşitlik, adalet temelinde ayrımcılığa meydan okumakta ve hatta kişinin kendisini misafirine, Derrida'nın (2012) ifadesiyle, 'rehin' etmeyi gerektirdiğini, söyleyebiliriz (aktaran Gültekin, 2016, 20).

İlaveten, Anadolu'nun tarih boyunca zorda kalanlara kapılarının açık olduğu gerçeği vaizlerin göçmenlere yaklaşımında önemli bir faktör olduğu tespit edilmiştir. 1492 yılında İspanya'dan kaçan 150.000 Yahudi, 1917'de Bolşevik ihtilali sonrası 200.000 Rus, 1979 İran İslam devrimi sonrası binlerce İranlı ve 1988 yılında Halepçe katliamı sonrası 51.542 Iraklı Anadolu topraklarına sığınmıştır (Jacoby vd., 2018, 7). Jacoby ve diğerleri'ne (2018, 7) göre, tarihsel olarak Anadolu'nun ya da Türklerin konukseverliği vaizlerin göçmenlere yönelik yaklaşımına gerekecektir.

Dini emirler ve öğretiler, bencillik, kibir gibi duygulardan ve aşırı milliyetçilik gibi tavırlardan inananların feragat etmesi gerektiğini bildirir. Bu öğretilerden dinler, toplumlara ve devletlere göçmenlere karşı dayanışma halinde olmayı ve bütünleşmeyi emreder. Diğer bir ifadeyle, dinler, kendi vatandaşlarının haklarını ve çıkarlarını göçmenlerinkinden üstün tutan 'sınırlı ahlak' anlayışı yerine hak ve menfaatler konusunda göçmen ve göçmen olmayan ayırımı yapmayan 'evrensel ahlak' temelinde göçmen meselesinin ele alınmasını emreder (Schewel, 2016, 243). Böylece din, göçmenlere ve yerleşik halkla aralarında var olan sınırları aşmasını ve birbirleriyle bütünleşmesini amaçlar.

Sonuç

Bu çalışma devletler tarafından göçün güvenleleştirilmesinin nedenlerini, koşullarını ve sonuçlarını araştırmıştır. Bunun yanı sıra, çalışma dinin göç ve göçmen meselesine yaklaşımını ele almıştır. Siyasi aktörler, göç meselesini güvenleleştirmeyi şu üç faktörle yapar: İlk, devletler göçü, toplum kimliğine zarar veren 'varoluşsal tehdit' olarak inşa eder. Sonra, bu tehdidin devlet ile topluma yönelik olduğu ve ulus-devletin farz edilen homojen yapısına ve "Biz" kimliğine zarar vereceğini iddia eder. Son olarak, siyasi aktörler, bu tehdide karşı aldıkları olağanüstü tedbirler konusunda kendi toplumunu ve seçmenini 'ikna etmeye' çalışır. Bu faktörlerin yanı sıra, devletler göç meselesini araçsallaştırır. Örnek olarak, siyasi aktörler, çözümedikleri iç sorunları karşısında göçmenleri günah keçisi yapar. Ayrıca, siyasi partiler, özellikle aşırı sağ partiler, oy almak için göçmenleri topluma tehdit olarak gösterir. Ek olarak, hükümetler iktidarlarını devam ettirme ve sağlamlaştırmak amacıyla göçü araçsallaştırmakta ve güvenleleştirmektedir. Göçmenleri suçlayan, terörizmle ilişkilendiren, sorumlu tutan medya göçmen karşıtlığının oluşmasında ve güvenlik politikalarının toplumsal kabulünde etkili bir araç olur. Göç meselesinin güvenlik çerçevesinde ele alınması neticesindeki sınırların askerileştirilmesi ve kontrollerin artırılması ev sahibi toplum için göçmen sorununu güvence altına alırken göçü göçmenler için tehlikeli hale getirmektedir. Göçmenler, yakalanmamak, sınırları aşmak ve kaçakçılardan kaçmak için tehlikeli ve uzun yollar denerler. Bu durum, göçmenlerin yolculuklarını tehlikeli yapmakta, ölümlere, yaralanmalara, açlıklara ve hastalıklara neden olmaktadır. Bu örnekler, insani trajedilere neden olan güvenlik politikalarının sorgulanmasını ve alternatif yaklaşımlar üretilmesini gerektirdiğini gösterir.

Çalışmamızda dinlerin göçmenlere dayanışma ve konukseverlik temelinde yaklaştığı sonucu ortaya çıkmaktadır. Din, dini kurumlar (kiliseler ve camiler), kuruluşlar (inanç temelli örgütler) ve dernekler göç sürecinde—karar verme, ayrılma, yolculuk, ulaşma ve yerleşme—göçmenlere rehberlik, manevi destek, koruma ve dayanışma ve sosyal ağlar gibi işlevleri vardır. Bu rollerin dışında dinler göçmen olmayanlara göçmenlerle konuksever olmayı ve dayanışma içinde olmayı tavsiye eder. Bu bağlamda, dinler hak ve

*Derrida'ya (1997) göre, konukseverlik şiddete dayalıdır. Bir taraftan konuk edilenin adının, nereden geldiğinin ve neden geldiğinin bilinmemesi ve sorulmaması gerekir. Sorulduğunda ve bilindiğinde konuk 'rehin' olmaktadır. Diğer taraftan, ev sahibi bunları sormadığında ve kendini konuğuna adadığından artık ev sahibi değil, konuğun rehinidir (aktaran Gültekin, 2016, 20).

¹ Tarihsel olarak Anadolu'ya getirilen veya izin verilen göçmen sayılarıyla ilgili detaylı bilgi için, (www.goc.gov.tr/kurumlar/goc.gov.tr/turkiyevegoc.t.y).

menfaat konusunda göçmen ve göçmen olmayanlar arasında ayrımı ortadan kaldırmayı amaçlar. Bu yönüyle, dinler bencillik, ırkçı, korku temelli güvenikleştirme politikalarına ve uygulamalarına alternatif bakış sunar. Bu durum siyasi ve dini aktörler arasında işbirliği yapılmasının gerekliliğini gösterir.

KAYNAKÇA

- Ager, Alaister. & Ager Joy (2016). Religion, Forced Migration, and Humanitarian Response. J. B. Saunders, E. Fiddian-Qasmiyeh, ve S. Snyder (Der.). *Intersections of Religion and Migration: Issues at the Global Crossroad* içinde (ss. 285-311). New York: Palgrave Macmillan.
- Allen, Christopher (2010). *Islamophobia*. Farnham: Ashgate.
- Arnaout, Ghassan, M. (1987). *Asylum in the Arab-Islamic Tradition [Occasional Paper]*. Refugee Studies Centre. Oxford: The University of Oxford.
- Bauman, Zygmunt (2018). *Kapımızdaki Yabancılar*. Çev. Emre Barca. Malden, MA: Polity (Orijinal Tarihi, 2016).
- Baysa, Hüseyin. (2016). İslam Hukukunda Himaye Geleneği Muvacehencesinde Mültecilik Sistemi. *İlahiyat Akademi*, 3(4), 37-47.
- Berberakis, S. (2020, 6 Mart). Mülteci Krizi: Yunanistan'da Ana Muhalefet 'Hükümeti Uluslararası Hukuk ve Cenevre Sözleşmelerini İhlal Ediyor' diyerek eleştirdi. BBC News Türkçe. Erişim tarihi: 24.03.2020, <https://www.bbc.com/turkce/>.
- Bianchi, Alessandro. (2013, 8 Temmuz). Pope Francis Commemorates Migrant Dead at Lampedusa. Reuters. Erişim adresi: <https://www.reuters.com>
- Ceyhan, A., & Tsoukala, A. (2002). The Securitization Of Migration In Western Societies: Ambivalent Discourses And Policies. *Alternatives*, 27(1), 21-39.
- Dead Migration Deal. (2020, March). EU-Turkey Migration Deal is 'dead', Warns Greek PM Kyriakos Mitsotakis. Euronews. Erişim tarihi: 25.03.2020, <https://www.euronews.com/2020/03/07/eu-turkey>
- Debating Europe. (2014, 30 Ekim). Is the Lack of Support From EU Nations Condemning Migrants to Die. Debating Europe. Erişim adresi: <https://www.debatingeurope.eu>
- Demirtaş, B. (2019). Mülteciler ve Güvenikleştirme, Güvenlik Yazıları Serisi, 8. Erişim adresi: <https://trguvenlikportali.com/wp-content/uploads/2019/10/MultecilerGuvencilestirme>
- Eppsteiner, Holly Straut, ve Jacqueline Hagan (2016). Religion as Psychological, Spiritual, and Social Support in the Migration Undertaking. J. B. Saunders, E. Fiddian-Qasmiyeh, ve S. Snyder (Der.), *Intersections of Religion and Migration: Issues at the Global Crossroad* içinde (ss. 49-70), New York: Palgrave Macmillan.
- Fiddian-Qasmiyeh, E., Grewal, Z., Karunakara, U., Greatrick, A., Ager, A., Panter-Brick, C., Stonebridge, L. and Rowlands, A. (2020). Religion and Social Justice for Refugees: Insights from Cameroon, Greece, Jordan, Lebanon, Malaysia and Mexico. Bridging Voices report to the British Council. Erişim Adresi: <https://refugeehosts.files.wordpress.com/2020/04/bc-hl-religion-and-social-justice-for-refugees-report-hr.pdf>.
- Gibney, Matthew, J. (2004). *The Ethics And Politics of Asylum: Liberal Democracy and the Response To Refugees*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Greatrick, Aydan; Fiddian-Qasmiyeh, E., Rowlands, Anna; Ager Alastair; Stonebridge, Lyndsey (2018). Local Faith Community Responses to Displacement in Lebanon, Jordan and Turkey: Emerging Evidence and New Approaches. Erişim adresi: <https://refugeehosts.files.wordpress.com/local-faith-report.pdf>.
- Groody, Daniel (2016). Migration: A Theological Vision. J. B. Saunders, E. Fiddian-Qasmiyeh, ve S. Snyder (Der.), *Intersections of Religion and Migration: Issues at the Global Crossroad* içinde (ss. 49-70). New York: Palgrave Macmillan
- Hagan, Jacqueline M. (2008). *Migration Miracle: Faith, Hope, and Meaning on the Undocumented Journey*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Heyer, Kristin. (2012). *Kinship Across Borders: A Christian Ethic Of Immigration*. Washington DC. Georgetown University Press.
- Homer. *Odyssey* (1961). Çev. Robert Fitzgerald. Garden City, NY: Doubleday.(Orijinal yayın tarihi, M.Ö 8.yy).
- Huntington, Samuel. P. (1993). The Clash Of Civilizations. *Foreign Affairs*, 72(3), 22-49.
- International Organization for Migration. (2020). Missing migrants Project: Tracking Deaths along Migratory Routes. <https://missingmigrants.iom.int/latest-figures>.
- Kutsal Kitap: Eski ve yeni antlaşma (Tevrat, Zebur, İncil) (Çev. Kitab-ı Mukaddes Şirketi; Yeni Antlaşma Şirketi). (2009). İstanbul: Yeni Yaşam Yayınları
- Jacoby, Tim, Ginty, Roger, Mac Ginty, Şenay, Bülent. S. (2019). Islam, the State and Turkey's Syrian Refugees: The Vaiz of Bursa. *Journal of Refugee Studies*, 32(2), s. 237-256.
- Jaskulowski, Krzysztof. (2018). The Securitisation Of Migration: Its Limits And Consequences. *International Political Science Review*, 40(5), 710-720.

*Derrida'ya (1997) göre, konukseverlik şiddete dayalıdır. Bir taraftan konuk edilenin adının, nereden geldiğinin ve neden geldiğinin bilinmemesi ve sorulmaması gerekir. Sorulduğunda ve bilindiğinde konuk 'rehin' olmaktadır. Diğer taraftan, ev sahibi bunları sormadığında ve kendini konuğuna adadığından artık ev sahibi değil, konuğun rehinidir (aktaran Gültekin, 2016, 20).

¹ Tarihsel olarak Anadolu'ya getirilen veya izin verilen göçmen sayılarıyla ilgili detaylı bilgi için, (www.goc.gov.tr/kurumlar/goc.gov.tr/turkiyevegoc.t.y).

- Kassam, Zayn (2016). The Challenges of Migration and the Construction of Religious Identities: The Case of Muslims in America. J. B. Saunders, E. Fiddian-Qasmiyeh, ve S. Snyder (Der.), *Intersections of Religion and Migration: Issues at the Global Crossroad* içinde (ss. 91-101). New York: Palgrave Macmillan
- Knott, Kim (2016). Living Religious Practices. J. B. Saunders, E. Fiddian-Qasmiyeh, ve S. Snyder (Der.). *Intersections of Religion and Migration: Issues at the Global Crossroad* içinde, New York: Palgrave Macmillan, ss. 71-91
- Kur'an-ı Kerim (Çev. Karaman, H., Özek, A., Dönmez, İ.K., Çağrıç, M., Gümüş, S., Turgut, A.,) (2019). (19. Basım). Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Lean, Nathan. (2012). *The Islamophobia Industry: How The Right Manufactures Hatred Of Muslims*. (2nd edition). London: Pluto Press.
- Levitt, Peggy. (2007). *God Needs No Passport: Immigrants And The Changing American Religious Landscape*. New York: New Press.
- Levitt, Peggy. (2001). *The Transnational Villagers*. California: University of California Press.
- Mackreath, Helen & Sağrıç, Gülfer & Şevin. (2017). *Civil Society And Syrian Refugees in Turkey*. Citizens' Assembly. Yurttaşlık Derneği Civil Society. İstanbul. Erişim Adresi. <http://www.madde14.org/images/a/ad/SyrianRefugees2017.pdf>.
- Mandacı, Nazif & Gökay, Özerim. (2013). Uluslararası Göçlerin Bir Güvenlik Konusuna Dönüşümü: Avrupa'da Radikal Sağ Partiler Ve Göçün Güvenikleştirilmesi. *Uluslararası İlişkiler*, 10(39), 105-130.
- Mülteciler Derneği. (2019). Son Yıllarda Akdeniz'de Ölen Göçmen Sayısı. Mülteciler Derneği. Erişim adresi: <https://muletciler.org.tr/son-yillarda-akdenizde-olen-gocmen-sayisi/>
- Mobayed, Tamim. (2018). Islamic Ethics And Refugees: Reflections On The Responses Of Muslim-Majority Countries To The Syrian Refugee 'Crisis'. Research center for Islamic legislation and ethics. <https://www.cilecenter.org/>
- Moratti, Massimo. (2020). Turkey/EU: Refugees Must Not Pay The Price in Political Game. Amnesty International. <https://www.amnesty.org/>
- İmam Nevevi. (2016). *Riyâzü's-Sâlihîn* (Çev. M. E Özafşar ve B. Erul). (Cilt 1). Diyanet İşleri Başkanlığı. (Orijinal yayın tarihi, 1271).
- Özyürek, Esra. (2014). *Being German, Becoming Muslim: Race, Religion, And Conversion In The New Europe*. Princeton: Princeton University Press.
- Önkal, Ahmet. (1998). *Hicret*. Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi. TDV Yayınları.
- Saeed, Amir. (2007). Media, Racism, And Islamophobia: the Representation of Islam and Muslims in the Media. *Sociology Compass*, 1(2), 443-462.
- Saunders, Jennifer B., Elena Fiddian-Qasmiyeh, ve Susanna Snyder (Der.) (2016). *Intersections of Religion and Migration: Issues at the Global Crossroads*. New York: Palgrave Macmillan.
- Schewel, B. (2016). The Moral Relevance of Borders: Transcendence and the Ethics of Migration. J. B. Saunders, E. Fiddian-Qasmiyeh ve S. Snyder (Der.), *Intersections of Religion and Migration: Issues at the Global Crossroads* (ss. 241-259). New York: Palgrave Macmillan.
- Siddiqui, M. (2015). *Hospitality and Islam: Welcoming in God's Name*. New Heaven: Yale University.
- Stevis-Gridneff, M. (2020, 7 March). Vigilants in Greece Say 'No More' to Migrants. *The New York Times*. Erişim adresi: <https://www.nytimes.com/2020/03/07/>
- Tweed, Thomas. A. (2006). *Crossing and Dwelling: A Theory of Religion*. Cambridge: Harvard University Press.
- T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü. (t.y). *Türkiye ve Göç*. <https://www.goc.gov.tr/kurumlar>.
- Türk Dil Kurumu. (t.y.). "Güven". *Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe* içinde. Erişim tarihi: 04.04.2020. Erişim adresi: <https://sozluk.gov.tr/?>
- UN Refugee Agency.(2012). *Islam and Refugees*. UN Refugee Agency. Erişim Adresi. <https://www.unhcr.org/protection/hcdialogue/islam-refugees.html>.
- Wilson, Erin K. ve Luca Mavelli (2016). Taking Responsibility: Sociodicy, Solidarity, and Religious-Sensitive Policymaking in the Global Politics of Migration. J. B. Saunders, E. Fiddian-Qasmiyeh, ve S. Snyder (Der.). *Intersections of Religion and Migration: Issues at the Global Crossroad* içinde (ss. 261-284). New York: Palgrave Macmillan.
- Yılmaz, Hasan A. (2018). *Internal Migrants and Everyday Islam in the Turkish Context*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Lancaster University, İngiltere.
- Yuhanistan (2020). Yunanistan İnsanlığı Hiçe Saydı! Kadın ve Çocukları Kurşunladı. *Takvim*. Erişim tarihi: 15.03.2020, <https://www.takvim.com.tr>.
- Yunanistan Geri Yolladı (2020). Yunanistan'dan Mülteci Açıklaması: 4 Bin Kişi Geri Çevrildi. *Sözcü*. Erişim tarihi: 15.03.2020, <https://www.sozcu.com.tr>.
- Yunanistan Suriyeli Mülteci Vurması (2020, 3 Mart). Yunanistan'ın Öldürdüğü Suriyeli Mülteci İçin Soruşturma. *CNN Türk*. Erişim tarihi: 15.03.2020, <https://www.cnnturk.com/>
- Zaat, Kirsten. (2007). The Protection of Forced Migrants in Islamic Law. Erişim Adresi <https://www.unhcr.org/research/working/476652cb2/protection-forced-migrants-islamic-law-kirsten-zaat.html>.

*Derrida'ya (1997) göre, konukseverlik şiddete dayalıdır. Bir taraftan konuk edilenin adının, nereden geldiğinin ve neden geldiğinin bilinmemesi ve sorulmaması gerekir. Sorulduğunda ve bilindiğinde konuk 'rehin' olmaktadır. Diğer taraftan, ev sahibi bunları sormadığında ve kendini konuğuna adadığından artık ev sahibi değil, konuğun rehinidir (aktaran Gültekin, 2016, 20).

¹ Tarihsel olarak Anadolu'ya getirilen veya izin verilen göçmen sayılarıyla ilgili detaylı bilgi için, (www.goc.gov.tr/kurumlar/goc.gov.tr/turkiyevogoc.t.y).